

CELJSKA BOLNIŠNICA OB POPLAVAH 1990

Jože Arzenšek*

UDK 364.444.058.73 : 556.166 (497.12 Celje) »1990«

Vodna ujma v začetku novembra 1990 je prizadela celoten kompleks celjske bolnišnice ter povsem spremenila strokovno, organizacijsko in drugo delovanje bolnišnice.

Dne 1. novembra 1990 okrog 10. ure je skozi kanalizacijske jaške začela v kletne prostore vdirati voda. Okrog 11. ure je bilo vode že 10 do 15 cm.

Iz republiškega centra za obveščanje so sporočili, da gre predvidoma za poplavo, ki jo je povzročil dvig talne vode. Gasilci, ki so črpali talnico iz kletnih prostorov, so sporočili, da stanje nadzorujejo in da pričakujejo dvig vode za okrog 50 cm. Celotna reševalna akcija je bila v naslednjih 4 urah usmerjena v dvigovanje predmetov, zlasti opreme v arhivu, nad višino 1 metra v vseh kletnih prostorih.

Zaradi poplave so bila v celoti izpraznjena nekatera skladišča potrošnega materiala, lekarna, operacijski blok, prostori za dializo in anestezijo.

Približno eno uro, preden je nenadni vdor vode zalil kletne prostore smo zaradi sporočila, da se približuje velik vodni val, nadaljevali z reševanjem opreme. Rešili smo je le manjši del, med drugim tudi osebno garderobo bolnikov.

Med 17. in 18. uro je voda zalila kletne prostore. Vse bolnike smo preselili iz pritličja v prvo nadstropje in se pripravili na selitev opreme, ker smo pričakovali, da bodo poplavljeni vsi pritlični prostori bolnišnice.

Okrog 20. ure se je voda zaustavila približno 35 cm pod nivojem visokega pritličja, zato smo prenehali premeščati opremo iz pritličnih prostorov.

Poplavljeni so bili vsi kletni prostori bolnišnice. V prostorih tehničnih služb, s približno 10 000 m² funkcionalne površine je gladina vode dosegla strop na vseh segmentih. Nivo vode je začel upadati naslednji dan, voda pa je zunaj povsem odtekla po 35 urah.

Ker so bili kletni prostori celotne bolnišnice in vsi tehnični prostori zaliti z vodo, je ob 18. uri prišlo do izpada oskrbe z elektriko, toploto in vodo, do neke mere tudi s plini, onemogočene so bile komunikacije v bolnišnici po kletnih hodnikih in navzven, prekinjeno je bilo delo v pralnici, kuhinji, laboratoriju itd. Takoj smo poskrbeli za začasno oskrbo oddelkov z elektriko iz generatorjev. Razsvetljavo so dobili štirje oddelki bolnišnice, dva oddelka pa sta bila oskrbljena z napeljavo iz centralne transformatorske postaje. Na teh oddelkih in na polikliniki tako nismo bili brez električne energije. Urgentno operacijsko delo smo organizirali na oddelku za otorinolaringologijo in v ambulantni operacijski sobi. Anestetične pline smo napeljali iz prenosnih bomb. Prehra-

no za bolnike, osebje in gasilce, ki so pomagali pri reševanju, smo začasno uredili v improvizirani kuhinji na polikliniki. S pitno vodo smo se oskrbovali iz obstoječih zalog pitne vode, v jutranjih urah pa že iz cistern za vodo. Gretje v noči med 1. in 2. novembrom ni bilo možno. Toplarna se je ohlajala. Bolnikom smo razdelili dodatne odeje. Bolniške prostore, v katerih ni bilo elektrike, smo razsvetlili s svečami in drugimi priročnimi svetili (ročne električne svetilke, plinske svetilke).

Celotna komunikacija med bolnišnico in Centrom za obveščanje Republike Slovenije je potekala prek brezžične mreže. Uredila jo je gasilska ekipa, ki je delovala na območju bolnišnice. Zvezo na relaciji bolnišnica — občina so delno ohranjali kurirji z vozili gasilcev in TO. V reševalni akciji 1. novembra so koordinirano sodelovali izključno zdravstveni in tehnični delavci bolnišnice in gasilske enote. V noči med 1. in 2. novembrom smo oblikovali osnovne potrebe in jih posredovali občinskemu kriznemu štabu. Zahtevali smo ureditev oskrbe z elektriko, vodo in ogrevanjem ter materialna sredstva za priročno reševanje in postopno sanacijo nastale škode. Bolnišnica je za naslednji dan potrebovala tudi dodatne kadre.

Oblikovan je bil tudi krizni štab. Že 1. novembra ob 11.30 je deloval na relaciji kirurški blok — OP blok, kasneje v sprejemni avli pred ortopetskim oddelkom, ob 22. uri pa se je preselil na svoje stalno mesto na rentgenski oddelku. Delavci so upoštevali ukrepe pri izvajanju zdravstvene službe v bolnišnici. Nihče ni odklonil dolžnosti. Vsa dela so bila opravljena v predvidenem zoženem obsegu.

Zdravstveni delavci so intenzivno sodelovali pri reševanju opreme iz kleti. Zaradi tega so bili na vseh oddelkih zmanjšane ekipe za oskrbo bolnikov, le na oddelkih za intenzivno nego so ostale popolne ekipe.

Hrano za bolnike in delavce so pripravljali v improvizirani kuhinji, v enem od prostorov poliklinike. V bolnišnici je bilo 676 bolnikov. Drugi dan smo odpustili manj ogrožene bolnike, nekatere pa smo premestili v druge bolnišnice v Maribor (21), Ljubljano (5), psihiatrijo Vojnik (2), Topolšico (6).

Vpeljali smo ukrepe za delovanje bolnišnice v izrednih razmerah. Bolnike iz kirurškega in intenzivnega oddelka smo premestili na oddelku interne intenzivne nege v prvo nadstropje, ravno tako bolnike

iz pritličja. Vsi dializni bolniki so bili oskrbljeni v bližnjih dializnih centrih.

Zaradi prostorske utesenjenosti smo združili več oddelkov.

Zaradi izpada dveh centralnih sterilizacij (kirurgija, ginekologija) ter sterilizacij v zdravstvenem domu Štore in v mariborski bolnišnici smo sterilizacijo opravljali na majhnih sterilizatorjih ob operacijskih dvoranah.

Poliklinika je delovala v obeh urgentnih ambulantah: kirurški prvi pomoči in internistični prvi pomoči.

Za notranje obveščanje smo uporabljali poljske telefone, pri čemer so nam pomagali vojaki iz bližnjih vojašnic. Ti so nam pomagali tudi pri prevozu bolnikov med nadstropji (brez dvigal) in pri prevozu opreme.

Po petih tednih so bile v bolnišnici v celoti vzpostavljene improvizirane razmere za delo.

Prizadetost posameznih služb

Voda je poplavlila vitalne dele kotlovnice. Strojnica se je 1. novembra v večernih urah zaustavila (izpad električne energije). Vsi oddelki so bili brez gretja, kuhinja brez pare, prav tako pralnice.

Minimalno gretje smo zagotovili z improvizacijo, ravno tako kuhanje hrane. Kotlovnico smo začeli urejati takoj, ko se je voda umirila (črpanje vode, demontaža, montaža, zagon strojev. Delovni čas je bil neprekinjen, moštvo se ni izmenjavalo, ker tega ni dopuščala organizacija dela. Toplarno so spravili v zagon v petek ob 21. uri, torej v najkrajšem možnem času, delno gretje in dobavo pare pa so uredili v soboto ob 13. uri.

Voda je poplavlila tudi vitalne dele pralnice. Poplavljenosti so bile kompresorske postaje, dve toplovodni podpostaji, prečrpavališče, dvoje dvigal, dozirna postaja za pralni liniji, delavnica s skladišči rezervnih delov (uvoz). Večje improvizacije so bile nemogoče. Od sobote naprej, ko je prihajala para iz toplarne, smo lahko oprali 180 kg perila na 4 ure. To pa je za bolnišnico občutno premalo, četudi bi prali 24 ur na dan.

Kuhinja je prenehala delovati, ko je bila prekinjena dobava električne energije, pare in plina. Oporečnost vode je povzročila nove težave (uporaba antiseptične vode, dostava vode s cisternami JLA in z gasilskimi cisternami).

* Dr., Bolnišnica Celje, Celje.

Prehrana bolnikov je bila vprašljiva. Najbolj na dislociranih oddelkih (dermatologija, ginekologija, infekcija), kjer je bil dostop možen samo s čolni.

Prvega novembra ponoči smo uredili kuhinjo na polikliniki, ker je bil edino tam še električni tok. Kakršna koli pomoč od zunaj je bila zaradi visoke vode nemogoča še v petek dopoldne. Po upadu vode smo centralno kuhinjo oskrbeli s plinskimi jeklenkami in štedilniki, ki smo si jih izposodili od podjetij in ustanov.

Ker so bila tudi skladišča poplavljená, smo prek centra za obveščanje zagotovili vsakodnevno dostavo živil in aseptične vode. Stalno so dovažali tudi cisterne z vodo. Stanje se je delno izboljšalo v soboto, ko je bila dobavljena prva najnunejša para.

Zaradi pokvarjenih dvigal smo imeli težave z razvažanjem hrane. V teh razmerah je bilo zelo težko skuhati 6513 obrokov in pripraviti 4342 malic za bolnike, pa še 19950 toplih obrokov in 2410 malic za delavce.

Tehnične službe so se hitro in dobro organizirale. Pokrite so bile vse najvažnejše tehnične točke, medicinsko osebje je bilo sprotno obveščeno o možnostih pomoči, ko je bila dobavljena prva najnunejša para.

- improvizacija intenzivne nege (EIT),
- improvizacija napeljav medicinskih plinov,
- improvizacija razsvetljave,
- aktiviranje vseh mogočih grelnih teles,
- improvizacija poti, blokad, razvojev itd.

Prvi dan in prvo noč je delovanje tehničnih služb slonelo na zaposlenih in na gasilcih. V petek pa so začele prihajati poklicne ekipe iz raznih podjetij. Te ekipe so nam veliko pomagale pri reševanju tehničnih problemov.

Težave smo imeli in jih še imamo s tehničnim materialom. Skladišča so bila minimalno založena, tako da smo jih že prvi dan in prvo noč spraznili. Nekaj materiala so poslala podjetja, nekaj so ga prinesli zunanji vzdrževalci. Stanje se je normaliziralo zelo počasi, saj so bile težave pri odpravljanju napak zelo velike.

Velike težave so se pojavile zlasti v voznem parku. Voda je poplavlila devet avtomobilov, kar nas je popolnoma ohromilo. S prevozi imamo težave še danes. Na vseh koncih in krajih smo omejeni, s tem pa je onemogočeno normalno opravljanje medicinske dejavnosti.

Prva dezinfekcija zunanjih prevoznih poti in prehodnih poti v bolnišnici je bila opravljena takoj, ko je odtekla voda, to je bilo 3. novembra dopoldne. Izvedla jo je za to usposobljena vojaška ekipa iz Maribora.

V objektih, ki niso bili poplavljeni, bili pa so seveda stalno v uporabi, so bili dezinficirani vsi vezni hodniki, avle, stopnišča in določeni funkcionalni prostori. Dezinfekcijo je opravila ekipa za DDD Zavoda za socialno medicino in higieno iz Ljubljane.

Zaradi možnosti širjenja okužbe smo pred začetkom očiščevalne akcije v kleti

zaprli določene prehode na oddelke. Tam, kjer to ni bilo možno, smo pred čiste dele postavljali predpražnike, ki smo jih namočili v razkužilo.

Ves material iz poplavljenih kletnih prostorov smo na prostem sprali z močnim vodnim curkom. Končno čiščenje in dezinfekcijo uporabnega materiala je izvajala posebna skupina zdravstvenih delavcev pod nadzorom zdravnika.

Arhivski material smo ob pregledu strokovnjakov prenesli v skupen prostor, kjer smo ga grobo očistili in dezinficirali. Zdaj poteka postopek sušenja.

Končno dezinfekcijo zunanjih prevoznih in prehodnih poti je izvedla usposobljena vojaška ekipa, in sicer po končani čistilni akciji 9. novembra dopoldne.

Ekipe, ki niso bile zaposlene s čiščenjem kletnih prostorov, so generalno čistile objekte (oddelke in ostale funkcionalne prostore), ki so bili v uporabi. Dezinfekcija celotne bolnišnice, vključno s kletnimi prostori, je bila končana 10. novembra dopoldne.

Med naravno nesrečo je bila bolnišnica nekaj časa brez pitne vode. Za pripravljane hrane in za pitje smo zato uporabljali aseptično vodo, za pomivanje posode, umivanje bolnikov in za druge potrebe pa vodo iz cistern. Za pomivanje posode in pribora smo na oddelkih uporabljali tudi razkužilna sredstva. Tudi sanitarne prostore na oddelkih smo prve dni po nesreči čistili s razkužilnimi sredstvi. Vsem oddelkom smo dali natančna navodila glede umivanja rok in pranja posode. Vsem oddelkom smo dostavili pisna navodila Zavoda za socialno medicino in higieno v zvezi z ravnanjem v primeru nesreče pri delu pri čistilni akciji.

Poklicna gasilska enota Celje je v zvezi z intervencijo v celjski bolnišnici poslala naslednje sporočilo:

Dne 3. 11. 1990 je bil glavni poudarek na črpanju vode iz kletnih prostorov starega in novega dela bolnišnice, kar je trajalo vse do 4. 11. 1990 do 7.00, ko je bila voda izčrpana do stanja, da se je lahko začelo z ročnim čiščenjem kletnih prostorov.

Pri črpanju vode iz novega dela bolnišnice je pod poveljstvom poklicnega vodje sodelovalo 24 GD z 21 prenosnimi črpalkami, tremi avtociisternami ter kombiniranim vozilom Zavoda. Sodelovalo je 100 članov GD.

Ob vsem tem je Zavod organiziral za vse enote, ki so delovale na področju bolnišnice in izven nje, nenehno oskrbo z gorivom za stroje, ki so obratovali, ter odsevanje dima iz notranjih prostorov bolnišnice ob črpanju vode iz jaškov dvigal.

Pri intervenciji v celjski bolnišnici je od 1. 11. 1990 od 9.55 do 4. 11. 1990 do 7.00 izmenično delovalo 28 poklicnih gasilcev z vso razpoložljivo tehniko in opremo, ki jo imamo na razpolago. Večina od njih je delala po 48 ur skupaj, saj se zavedamo, da je objekt, ki smo ga varovali, in ljudje v njem, izrednega pomena, zato smo napeli vse svoje moči, da smo rešili, kar se je pač rešiti dalo.

Sklepne ugotovitve

1. Poplava 1. novembra 1990 je pomenila za celjsko bolnišnico veliko naravno nesrečo s posledicami, ki jih bo mogoče postopno odpraviti šele v dveh do treh letih ob pogoju, da bodo zagotovljena ustrezna materialna sredstva.

Ocena škode, ki jo je povzročila poplava:

a) Okvirna ocena neposredne škode na osnovi prvih podatkov (november 1990) je okrog 400 milijonov dinarjev (stari del — prostori in oprema, novi del — klet z določeno opremo in kompletno poškodovanim transfuzijskim oddelkom).

— ocene v novembru 1990.

b) Ocena naposredne škode (izpad dohodka) — prvi podatki:

od 1. do 15. 11. 1990	
(70 % izpad)	= 6.562.000,00 din
od 15. do 30. 11. 1990	
(40 % izpad)	= 3.750.000,00 din
od 1. 12. do 31. 12. 1990	
(30 % izpad)	= 5.625.000,00 din
od 1. 1. 1991 do 30. 6. 1991	
(10 % mesečno)	= 14.624.000,00 din

Skupaj 30.561.000,00 din

c) Medicinska (neekonomska) okvirna ocena kompletne sanacije bolnišnice v končni podobi je dinarska protivrednost med 90 do 120 milijoni DEM. To je odvisno od obsega spremenjenega programa in opredelitve statusa bolnišnice.

2. V zelo kratkem času smo ob pomoči različnih dejavnikov odpravili neposredne posledice katastrofe. Smo v fazi vzpostavljanja celotne specialistične ambulante in hospitalne dejavnosti v improviziranih — omejenih razmerah, ki so posledica pomanjkanja prostorov in opreme za vitalne in druge funkcije delovanja bolnišnice.

3. Takoj je treba prek ustreznih komisij ali odborov ugotoviti globalno oceno stanja in določiti program postopnega reševanja oz. sanacije razmer v naši bolnišnici ob upoštevanju vsebine poročila.

4. Spremeniti oz. dopolniti bo treba programe vseh dejavnosti bolnišnice (revizija) ter odpraviti redefinicijo prostorov in opreme, da bi tako zagotovili status moderne diagnostično terapevtske stacionarne ustanove za potrebe prebivalstva območij, ki jih bolnišnica s svojo dejavnostjo pokriva.

Posebej velja omeniti strokovno odločitev, da v kletnih prostorih ne sme biti nič takega, kar pomeni vitalno funkcijo za delovanje bolnišnice.

5. Vse podrobnosti bodo sestavni del daljšega poročila o posledicah katastrofe v skladu z Ur. listom št. 27/87 in drugimi predpisi, kar bo solidna osnova za operativno pripravo programa sanacije in za njeno realizacijo.